

– студент має можливість одержати освіту в навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи із своєї країни та надавати освітні послуги іноземним громадянам та співвітчизникам, що проживають за кордоном;

– студент отримує необхідну інформацію незалежно від часу і місця знаходження;

– є можливість почати навчання з будь-яких питань у програмі залежно від рівня підготовки.

Окрім вищепереліченого забезпечується соціальна рівність: рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я та соціального статусу. Впровадження Smart-технологій в освіті призведе до переходу від старої системи репродуктивного надання знань до нової, креативної форми навчання із використанням інноваційних методів, та дозволить отримати необхідні знання та навички, які будуть необхідні студентів у майбутньому.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Bates T. National strategies for e-learning in post-secondary education and training / Bates Tony. UNESCO, 2001. 132 p.

2. Defining eLearning / Performance, Learning, Leadership, & Knowledge Site. URL: <http://www.nwlink.com/~donclark/hrd/elearning/defin e.html> (date of access: 17.10.2020).

3. Levin M. How technologies will change education: the five main trends. URL: <http://www.forbes.ru/tehnobudushchee/82871-kak-tehnologii-izmenyat-obrazovanie-pyat-glavnyh-trendov> (date of access: 07. 01.2021).

4. Musienko O., and Zelinska O. Distance Learning in Higher Education: Models and Technologies, 2013 URL: www.confcontact.com/20110929/tn_musien.php. (date of access: 1.11.2020).

5. Nezhyva O. Features of formation of Ukrainian education policy. Future Human Image. K., 2016. Vol. 3 (6). pp. 178–189.

REFERENCES

1. Bates, T. (2001). *Natsional'ni stratehiyi elektronnoho navchannya v umovakh seredn'oyi osvity ta navchannya*. [National strategies for e-learning in post-secondary education and training].

2. *Vyznachennya elektronnoho navchannya / produktyvosti, navchannya, liderstva ta znan'*. [Defining eLearning / Performance, Learning, Leadership, & Knowledge Site].

3. Levin, M. *Yak tekhnolohiyi zminyat' osvitu: p'yat osnovnykh tendentsiy*. [How technologies will change education: the five main trends].

4. Musienko, O., Zelinska O. (2013). *Dystantsiyne navchannya u vyschiy osviti: modeli ta tekhnolohiyi*. [Distance Learning in Higher Education: Models and Technologies].

5. Nezhyva, O. (2016). *Osoblyvosti formuvannya ukraïns'koyi osviti'noyi polityky. Maybutniy obraz lyudyny*. [Features of formation of Ukrainian education policy. Future Human Image]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

НЕЖИВА Ольга Миколаївна – доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри сучасних європейських мов Київського національного торговельно-економічного університету.

Наукові інтереси: інноваційні методи викладання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

NEZHUYVA Olga Mykolaivna – Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Modern European Languages Kyiv National University of Trade and Economics.

Circle of scientific interests: innovative teaching methods.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2021 р.

УДК 378.1 + 374.28(09)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-40-46

ПАВЛЕНКО Олена Олексіївна –

доктор педагогічних наук, доцент, дійсний член Міжнародної Асоціації професорів слов'янських країн, професор кафедри соціальної роботи Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-6068-2774>

e-mail: pavlenko.lutch@gmail.com

КРИТЕРІЙ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ МЕТОДИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ЕКОНОМІКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Університетська освіта має всі можливості для формування методичної культури майбутніх викладачів економіки як важливої характеристики

їхнього професіоналізму. Однак практика свідчить, що не всі вони використовуються для подолання протиріччя, наявного між перспективними завданнями підготовки творчого спеціаліста і репродуктивним

характером методичної підготовки викладачів економіки. Для його подолання потрібен механізм забезпечення методичного зростання для кожного студента, якого слід залучити до активної методичної діяльності, допомогти досягнути позитивної динаміки зростання рівня його методичної культури через реалізацію мети й виконання завдань, що постійно ускладнюються і впливають на накопичення його методичного досвіду. Успішність цього процесу зумовлюється тим, наскільки чітко студенти уявляють собі кінцевий продукт методичної підготовки у вигляді позитивної динаміки росту рівня їхньої методичної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для нашого дослідження необхідним є аналіз і узагальнення наукових праць в яких порушується питання формування методичної, професійно-педагогічної культури майбутнього викладача, рівні, критерії сформованості цього складного утворення.

Значний інтерес для нашого дослідження представляють праці вчених у яких висвітлені проблеми методичної культури викладача як самостійної складової професійно-педагогічної культури викладача або як окремого структурного компонента формування та розвитку особистості викладача, компонента методичної компетенції (Т. Бережна, А. Зубков, І. Ісаєв, Т. Кочарян, А. Нагреллі, Л. Плеханова та ін.).

Низка досліджень присвячені формуванню методичної культури вчителя предметної галузі: математики (І. Новік), біології (Н. Грицай). Інші науковці зосереджують увагу на формуванні методичної культури майбутніх викладачів певного професійного напрямку підготовки: спеціальності «Професійне навчання» (О. Ларіонова, А. Сінегібська), спеціальності «Дошкільна освіта» (І. Княжева).

Також наша увага прикута до наукових праць в яких проблема формування методичної культури пов'язана з методичною підготовкою як майбутнього вчителя, так і майбутнього викладача. (І. Артем'єва, Т. Іванова А. Карачевцева, В. Малєв, Ю. Подповетная й ін.).

Вивчення наукових джерел свідчить, що у залежності від підходів, концепцій, точок зору вчених до формування і сутності методичної культури ними визначаються різні критерії, показники, компоненти формування методичної культури майбутнього викладача. При визначенні сутності методичної культури викладача, її критеріїв, показників, рівнів сформованості акцент робиться на особистісній і діяльнісній

складових (ціннісному ставленні до методичної діяльності та її результатів, здатності до творчого саморозвитку, володінні знаннями, вміннями й навичками методичної діяльності, здатності до прийняття і трансляції культурних норм в процесі методичної діяльності й оформлення її результатів тощо).

Мета статті – визначення й обґрунтування критеріїв, показників і рівнів сформованості методичної культури майбутніх викладачів економіки в системі університетської освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Від рівня сформованості методичної культури залежить результативність майбутньої професійної діяльності викладача економіки, тому одним із аспектів нашого дослідження є визначення критеріїв, показників, рівня сформованості методичної культури викладача економіки як системоутворюючої основи його професіоналізму.

Рівень сформованості методичної культури викладача економіки залежить від того, наскільки значні позитивні зміни відбуватимуться в прояві критеріїв і показників цього складного особистісного утворення.

Поняття «рівень» визначають як: «ступінь якості, величина досягнута в чому-небудь; ступінь чиєїсь освіти, культури, підготовки» [1, с. 12].

З. Федосєєва в поняття «рівень» вкладає сенс переробки інформації різної складності та виконання діяльності різними способами, розглядає доцільне оволодіння різними рівнями як послідовне сходження від щабля до щабля. При цьому «рівневність спочатку визначає орієнтацію на досягнення різнорівневних цілей (стратегічних, тактичних, оперативних), які передбачають спеціальний вибір засобів і методів перетворення об'єкта діяльності та отримання різнорівневого результату» [4, с. 95].

У науково-педагогічних дослідженнях учені називають різні рівні розвитку та формування особистісних і професійних якостей викладача: практико-імітувальний рівень, комбінувально-продуктивний та науково-перетворювальний (О. Зубков), реліктовий, актуальний, потенціальний (І. Відт), репродуктивно-формальний, конструктивний (достатній і необхідний), високий (І. Артем'єва), достатній, високий, творчий (Д. Качалов) й ін.

Поняття «критерій» у словниках, довідниках визначається як ознака, на підставі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація чого-небудь; як показник, ознака, на підставі якої формується оцінка

якості об'єкта, процесу, мірило такої оцінки.

У науково-педагогічних працях учених поняття критерій тлумачиться як: повне уявлення про якісний і кількісний стан визначених певних компонентів (Г. Алфьорова); вимоги, яким мають задовольняти явище і будь-який об'єкт (В. Валієв); як ознаки, за якими визначається ступінь відповідності педагогічної діяльності встановленим цілям, стандартам, нормам цілям (В. Беспалько, Г. Єльнікова, Н. Кузьміна й ін.). Згідно з поглядами Г. Дмитренко, В. Олійника, А. Підласого, В. Семиченко, В. Симонова та ін. критерій – це сукупність ознак, на основі яких складається оцінка умов, процесу і результату.

Щодо кількості критеріїв учені однакові в думці, що вона має бути оптимальною з погляду двох протилежних тенденцій: максимальною для надання критеріальній системі предметної наочності, керованості й достатньою з огляду на можливості її практичного використання. Також вчені вважають, що якщо мова йде про сукупність критеріїв, то вони повинні повністю відображати сутність утворення, що досліджується, враховуючи чинники динамічного розвитку, властивості особистості.

У визначенні критеріїв методичної культури викладача економіки ми виходили зі змістового розуміння її функціональних і структурних компонентів, тлумачення її сутності як складного особистісного утворення, як процесу й результату творчого освоєння та створення методичного «продукту», професійно-творчої само-реалізації й самовдосконалення особистості викладача економіки.

Нами було визначено та обґрунтовано, що зміст методичної культури викладачів

економіки має складну структуру (Рис.1): **мотиваційно-ціннісний, змістово-процесуальний, інтелектуально-емоційний, рефлексивно-оцінний, компоненти**, які мають свою логіку, сукупність елементів, внутрішню організацію, тісно взаємно пов'язані, взаємозумовлені, але кожен з них має свою специфіку [3, с. 52– 53].

Надамо коротку характеристику структурним компонентам методичної культури викладача економіки.

Мотиваційно-ціннісний компонент методичної культури викладача економіки утворює основу для реалізації інших компонентів методичної культури, які чинять вплив на перетворюючу діяльність у підготовці викладача економіки. Зміст мотиваційно-ціннісного компонента методичної культури представляє інтегруючу систему особистісних сенсів, ціннісних орієнтацій, мотивів і потреб, які регулюють професійну поведінку викладача економіки в методичній діяльності, а також відображають психологічну настанову на розвиток методичної культури як особистісно-необхідне і, отже, внутрішньо прийняте переконання.

Змістово-процесуальний компонент є співвідношенням в його структурі змістової і процесуальної сторін. Цей компонент об'єднує у змісті методичні знання, вміння та навички до творчого перетворення методичних знань в практично-дієвий інструмент методичної діяльності викладача економіки; перетворення їх в цінності, особистісний сенс.

Інтелектуально-емоційний компонент необхідний для подальшого росту, становлення викладача економіки як особистості і професіонала. Основу змісту його інтелектуального боку складають інтелектуальні здібності особистості, тісно

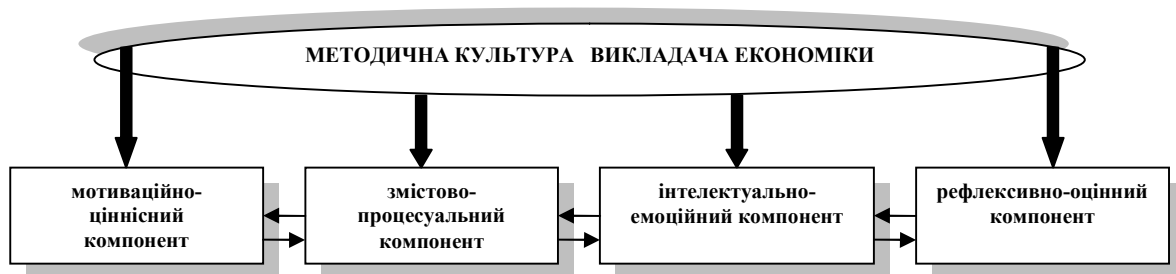

Рис. 1. Структурні компоненти методичної культури викладача економіки

пов'язані з результативністю методичної діяльності викладача економіки; поєднує якості, які характеризують інтелект і творчу особистість. Емоційна складова цього компонента спрямована на розвиток емоційної сфери, емоційної стійкості

викладача економіки.

Рефлексивно-оцінний компонент спрямований на вироблення умінь оцінювати результати професійної методичної діяльності, розвиває здібність до самопізнання, самооцінки та самоконтролю.

Цей компонент включає внутрішні процеси самоаналізу та самооцінки характеру змін у компонентах методичної культури, уточнення способів і траєкторії її розвитку, оцінку співвідношення майбутнім фахівцем своїх можливостей і рівня домагань [2, с. 12–13].

За структурними компонентами методичної культури викладача економіки нами були визначені такі критерії і відповідні показники цього складного особистісного утворення:

– *мотиваційно-аксіологічний критерій* – сукупність і спрямованість цілей, задач, ціннісних орієнтацій, мотивів та потреб майбутньої професійно-педагогічної діяльності загалом і методичної діяльності зокрема, що регулюють професійну поведінку викладача економіки в педагогічній діяльності, а також відображають психологічну установку на розвиток методичної культури, сприяють самовихованню, самовдосконаленню та саморозвитку – *розкривається через такі показники*: сукупність мотивів, потреб й інтересів до особистісного професійного методичного розвитку, підвищення власного рівня методичної культури; домінування професійних інтересів над особистісними; цілеспрямованість, що проявляється в планомірному виконанні професійних задач; стійку систему цінностей, де домінують професійні цінності; гуманістичну спрямованість та орієнтованість на культуросвоєння, на становлення особистості, здатної до культуротворення); мотивацію до особистісної самореалізації, досягнення успіху в методичній діяльності (прагнення до самовиховання, саморозвитку та самовдосконалення), – *що виявляються за допомогою* спостереження, бесід, анкетування «Мотиви вибору професії (викладач економіки)»; методики К. Замфіра в модифікації А. Реана «Мотивація професійної діяльності»; методики М. Рокіча «Ціннісні орієнтації»;

– *змістово-операціональний критерій* – предметні знання; методичні знання, які розкривають сутність, зміст, теорію та методику організації навчального процесу в системі університетської освіти; методичні вміння, спрямовані на реалізацію й результат методичної діяльності викладача економіки; прагнення до реалізації всіх компонентів методичної культури в практичній професійній діяльності; самостійність у вирішенні творчих задач; яскраво виражені комунікативні вміння – *передбачає такі показники*: предметні й методичні знання та вміння для здійснення методичної діяльності; вміння володіти прийомами, методами,

формами навчання; здібності до засвоєння й використання інноваційних методів, технологій навчання; творчого методичного мислення, способів методичної діяльності; комунікативних умінь, які проявляються у взаємодії, співпраці та співтворчості суб'єктів навчального процесу, – *що можуть бути виявлені за допомогою* спостереження, анкетування, інтерв'ювання, з'ясування рівня засвоєння методичних знань, умінь, навичок (аналізу академічної успішності навчальної діяльності студентів у процесі засвоєння навчальної дисципліни «Методика викладання економіки», аналізу результатів проходження студентами педагогічної практики та захисту курсових робіт), тесту Є. Рогова «Тест виявлення рівня творчого потенціалу та креативності», тесту В. Ряховського «Визначення рівня комунікативності», методики КОС В. Синявського і Б. Федоришина «Вивчення комунікативних і організаторських схильностей особистості»;

– *креативно-емоційний критерій* – інтелектуальні здібності особистості, тісно пов'язані з результативністю методичної діяльності викладача економіки, сформованість професійно значущих якостей особистості викладача економіки (емпатії, емоційної стійкості, толерантності тощо) – *розкривається у показниках* здатності до аналітичного, образного, критичного мислення, до системного бачення об'єктів, які вивчаються (встановлення зв'язків об'єктів, з'ясування причин явищ, пов'язаних з ними проблем тощо), креативності, спроможності керувати власним емоційним станом та емоційним станом тих, кого навчає, наявності професійно необхідних моральних якостей (гуманізму, толерантності, доброзичливості, сумлінності, відповідальності, педагогічного такту, самовладання), – *які виявляються за допомогою* спостереження, анкетування, інтерв'ювання, тесту О. Козловського «Інтелектуальна лабільність», тесту Ліппмана «Логічні закономірності», методики А. Меграбяна, Н. Епштейна «Шкала емоційного відгуку», методики В. Бойка «Діагностика загальної комунікативної толерантності»;

– *оцінний критерій* – здатність до рефлексивної діяльності, самоконтроль і самооцінка професійної та методичної діяльності, власного рівня методичної культури – *визначається такими показниками*: самооцінкою рівня методичної культури, особистісних якостей і власної методичної діяльності, «створеного методичного продукту», прогнозуванням кінцевого результату методичної діяльності, аналізом та оцінкою відповідності методів,

форм, технологій навчання сучасним вимогам, прийняттям відповідальності за свою професійну методичну діяльність, здатністю до аналізу труднощів, що виникають у методичній діяльності, та віднаходженням грамотних шляхів їх подолання, здібністю до самовдосконалення та саморозвитку, – *що виявляються за допомогою* спостереження, анкетування, інтерв'ювання, методики А. Карпова «Методика виявлення рівня розвитку рефлексивності», авторського тесту «Виявлення рівня здібностей до самооцінки та самовдосконалення в майбутніх викладачів економіки».

На основі описаних критеріїв і показників визначені рівні сформованості методичної культури викладача економіки: низький, достатній, високий, – у межах яких послідовно відбувається її розвиток.

1. Низький рівень:

– *мотиваційно-аксіологічний критерій* цього рівня визначається такими показниками: відсутністю чіткої усвідомленості та сприйняття ціннісних орієнтацій, мотивів і потреб, цілей майбутньої професійної та методичної діяльності; відсутністю розуміння й оцінки цілей і задач методичної діяльності; шаблонним, відтворювальним характером опори на зміст і складові методичної культури в методичній діяльності; відсутністю сформованості та спрямованості потреби в підвищенні рівня методичної культури для ефективного здійснення методичної діяльності; відсутністю мотивів розвитку, самореалізації, самовдосконалення;

– *змістово-операціональний критерій* цього рівня визначається такими показниками: володіння певним обсягом предметних і методичних знань, умінь, навичок на репродуктивному рівні; застосування репродуктивних форм і методів навчання; відсутністю зацікавленості досягненнями педагогічної науки й передової педагогічної практики; умінням вирішувати стандартні педагогічні задачі, але невмінням ставити й ефективно вирішувати нестандартні педагогічні задачі, висувати альтернативні рішення; відсутністю творчого підходу до здійснення методичної діяльності; слабо розвинутими комунікативними вміннями; нерозумінням ефективності організації навчального процесу на основі принципу педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості;

– *креативно-емоційний критерій* визначається такими показниками: недостатньою розвинутістю аналітичного мислення; відсутністю вміння встановлювати зв'язки, аналізувати схожість і відмінності

між об'єктами; неспроможністю генерувати ідеї; відсутністю вмінь і навичок створення авторських методик; недостатнім уміннями керувати своїми емоціями й емоційним станом студентів; нехтуванням орієнтації на особистісний розвиток студентів; нездатністю створювати комфортні умови на занятті; відсутністю спрямованості на творче навчання, створення ситуації успіху та свободи вибору для студентів;

– *оцінний критерій* цього рівня визначається такими показниками: слабо розвинутими рефлексивними вміннями; неадекватністю оцінки рівня своєї методичної культури (зазвичай ця оцінка завищена), особистісних якостей і власної методичної діяльності; відсутністю вміння прогнозувати кінцевий результат методичної діяльності, аналізувати й оцінювати відповідність методів, форм, технологій навчання сучасним вимогам; невмінням здійснювати аналіз труднощів і знаходити грамотні шляхи їх подолання; неспроможністю брати відповідальність за свою професійну методичну діяльність; відсутністю прагнення до підвищення рівня методичної культури, підвищення професійної кваліфікації, до самореалізації, самовдосконалення та саморозвитку.

2. Достатній рівень:

– *для мотиваційно-аксіологічного критерію* цього рівня характерні такі показники: спроможність уточнювати цілі відповідно до конкретних ситуацій методичної діяльності; більш усвідомлене ставлення до ціннісних орієнтацій; превалювання педагогічних потреб, мотивів підвищення рівня методичної культури, досягнення успіху в методичній діяльності; усвідомленість опори на зміст та складові методичної культури у методичній діяльності;

– *для змістово-операціонального критерію* цього рівня характерні такі показники: володіння усвідомленими предметними та методичними знаннями, уміннями й навичками на достатньому рівні; уміння переносити знання, вміння і навички в практичну методичну діяльність, але труднощі з перенесенням відомих уже способів дії в нові ситуації; правильне розв'язання методичних задач і проблем, однак іноді з допомогою інших; самостійність при моделюванні власної методичної діяльності, достатньо легкий самостійний перехід від репродуктивних форм до пошукових;

– *для креативно-емоційного критерію* цього рівня характерні такі показники: достатній ступінь володіння аналізом педагогічних проблем; уміння критично

оцінювати й узагальнювати результати наукових педагогічних досліджень, передовий педагогічний практичний досвід; постановка та розв'язання нестандартних педагогічних задач; наявне, проте нестійке прагнення до створення власної методики; здатність достатньою мірою керувати емоціями та почуттями, створювати комфортні умови на занятті; уміння спрямовувати студентів на творче навчання; сформоване прагнення під час організації навчального процесу дотримуватися принципу педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості;

– для оцінного критерію цього рівня характерні такі показники: достатній рівень розвиненості рефлексивних умінь; адекватна оцінка свого рівня методичної культури, особистісних якостей, «створеного власного методичного продукту»; здатність самостійно приймати рішення; уміння аналізувати й оцінювати відповідність методів, форм, технологій навчання сучасним вимогам; здатність аналізувати труднощі, але ускладнення з віднаходженням грамотних шляхів їх подолання; спроможність брати відповідальність за свою професійну методичну діяльність; за всіх позитивних зрушень спостерігається певна обмеженість прагнення до самовдосконалення та самореалізації через упевненість у досягненні всього необхідного для його відтворення в професійній методичній діяльності.

3. Високий рівень:

– мотиваційно-аксіологічний критерій цього рівня визначається такими показниками: глибокою усвідомленістю системи особистісних сенсів, ціннісних орієнтацій, мотивів і потреб професійної методичної діяльності викладача економіки; мотиваційна сфера викладача виступає як чинник особистого динамічного розвитку інноваційної методичної культури;

– змістово-операціональний критерій цього рівня визначається такими показниками: володінням усвідомленими предметними та методичними знаннями, вміннями, навичками на високому рівні, умінням переносити їх у практичну методичну діяльність; самостійним здійсненням вибору системи дій при вирішенні методичних задач і проблем, зокрема тих, що раніше не зустрічалися в практичному досвіді; наявністю педагогічної імпровізації; здатністю до пошуку нестандартних способів розв'язання методичних задач; самостійним моделюванням власної методичної діяльності;

– креативно-емоційний критерій цього рівня визначається такими показниками: спроможністю здійснювати глибинний аналіз

педагогічних проблем і критично оцінювати й узагальнювати результати наукових педагогічних досліджень; умінням творчо обирати і використовувати форми, методи, технології навчання у відповідності до сучасних вимог, доповнюючи їх деякими суттєвими елементами; спрямованістю на вивчення та засвоєння інноваційних технологій навчання; умінням розробити й утілити в навчальний процес власні методики; проявом особистої ініціативи і творчої активності в методичній діяльності, розвинутим креативним мисленням; здатністю створювати комфортні умови для забезпечення співтворчості та співпраці зі студентами, розвитку творчої, гармонійно-розвинутої особистості студента;

– оцінний критерій цього рівня визначається такими показниками: високим рівнем педагогічної рефлексії; адекватною оцінкою свого рівня методичної культури, особистісних якостей, «створеного власного методичного продукту»; умінням здійснювати аналіз наявних труднощів і знаходити грамотні шляхи їх подолання; відповідальністю за свою професійну методичну діяльність; постійною працею над підвищенням особистого рівня методичної культури та самовдосконаленням. З урахуванням визначених критеріїв охарактеризовані рівні кожного структурного компоненту методичної культури викладача економіки, які розрізняються між собою проявом показників, що розкривають специфічні ознаки кожного критерію і відповідають змісту структурних компонентів цього складного особистісного утворення.

У зв'язку з вище викладеним можемо констатувати, що методична культура викладача економіки поєднує в своєму змісті всі грані методичної діяльності, методичного багажу особистості, методичних дій і вирішення методичних проблем, без чого не може бути оптимальних професійних досягнень викладача економіки, його інноваційних дій у методичній сфері викладацької діяльності.

Методична культура проявляється подвійно: з одного боку, вона є ідеальною конструкцією, що відображає уявлення викладача економіки про організацію та здійснення методичної діяльності, свідчить про готовність викладача до повноцінної участі в методичній діяльності, передбачаючи наявність стійких інтересів, ціннісних орієнтацій, методичних компетенцій в сфері цього виду професійної педагогічної діяльності; з іншого боку, є мірою і способом його творчої самореалізації в методичній діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. З урахуванням визначених критеріїв охарактеризовані рівні кожного структурного компоненту методичної культури викладача економіки, які розрізняються між собою проявом показників, що розкривають специфічні ознаки кожного критерію і відповідають змісту структурних компонентів цього складного особистісного утворення. Все це є підґрунтям для розробки й обґрунтування структурної моделі системи формування методичної культури викладача економіки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ. : Ірпінь. : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Павленко О. О. Теоретико-методологічні засади формування методичної культури викладача економіки в системі університетської освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Черкаси, 2017. 48 с.
3. Павленко О. О. Формування методичної культури викладача економіки: теоретико-методологічний аспект : монографія. Кривий Ріг : Роман Козлов, 2016. 472 с.
4. Федосеева З. А. Развитие профессиональной компетентности педагогов в системе дополнительного профессионального образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Екатеринбург, 2006. 217 с.

REFERENCES

1. *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.)*. (2005). [Great interpretation dictionary of modern Ukrainian language]. Kyiv:Irpin.
- 2 Pavlenko, O. O. (2017). *Teoretyko-*

metodolohichni zasady formuvannya metodychnoi kultury vykladacha ekonomiky v systemi universytetskoi osvity. [Development of professional competence of teachers in the system of additional professional education]. Cherkasy.

3. Pavlenko, O. O. (2016). *Formuvannya metodychnoi kultury vykladacha ekonomiky: teoretyko-metodolohichni aspekt*. [Formation of methodical culture of the teacher of economics: theoretical and methodological aspect]. Kryvyi Rih.
4. Fedoseeva, Z. A. (2006). *Razvitie professional'noj kompetentnosti pedagogov v sisteme dopolnitel'nogo professional'nogo obrazovaniya*. [Development of professional competence of teachers in the system of additional professional education]. Ekaterinburg.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПАВЛЕНКО Олена Олексіївна – доктор педагогічних наук, доцент, дійсний член Міжнародної Асоціації професорів слов'янських країн (м. Софія, Болгарія), професор кафедри соціальної роботи Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Наукові інтереси: формування комунікативної культури майбутніх соціальних працівників в системі університетської освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PAVLENKO Olena Oleksiivna – Doctor of Pedagogic, Associate Professor, Actual Member of Association of Professors' Slavic Countries (Sofia, Bulgaria), Professor of the Chair of Social Work, Dnipro National University the name of Oles Honchar.

Circle of scientific interests: formation of communicative culture of future social workers in the system of university education.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2021 р.

УДК 378.6.015.31.016:612]:[37.011.3-051:796](043.3)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-46-50

ПРИЙМАК Сергій Георгійович –

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я та спорту Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
ORCID <http://orcid.org/0000-0003-3911-7081>
e-mail: Spriimak1972@gmail.com

МЕДИКО-БІОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Конкурентоспроможність сучасного фахівця, його професійна мобільність, готовність до продуктивної реалізації потенційних можливостей визначаються якістю освітньої підготовки. Освітній заклад є найважливішою

культурно-освітньою інституцією, стратегічна мета якої полягає у вихованні інтелектуального, компетентного фахівця, здатного до творчого самовдосконалення і конструювання поведінкових стратегій, гармонізації відносин з навколишнім світом, природою і суспільством [1].